

Evalueringsskjema

Bergen Filharmoniske Orkester/Musikkselskapet Harmonien

Innledning - kort presentasjon av orkestret.

Bergen Filharmoniske Orkester har gjennom flere år vist et sterkt stigende kunstnerisk nivå.

På den internasjonale musikkscenen har BFO nå et meget godt omdømme og regnes som et symfoniorkester i europeisk toppklasse.

Musikkselskapets Harmoniens virksomhet er omfattende og den favner bredt. Aktiviteten er høy. Vi er et moderne symfoniorkester som tar samfunnsansvar.

Et stort publikum i Bergen verdsetter orkestrets høye kvalitet og differensierte publikumstilbud. Vi er et meget viktig nav i Bergen og Vestlandets musikkliv.

Selskapet har økt sine egne inntekter betydelig de senere år. Ressursutnyttelsen er god.

Orkestrets intensiverte utviklingsarbeid gjennom det siste ti-år skal kulminere i det forestående 250-års jubileum, som skal bygge plattformen for virksomheten i årene deretter.

Eskalerende pensjonskostnader svekker imidlertid virksomhetens driftsgrunnlag og det stigende misforhold mellom faste kostnader og programbudsjett utfordrer ambisjonsnivået.

1. Mål 1: Gjøre musikk av høy kunstnerisk kvalitet tilgjengelig for flest mulig

1.1 Tall de siste fire år for resultatindikatorerne under resultatmål 1.1 *Formidle musikk av høy kunstnerisk kvalitet til et bredt publikum, satt sammen i én tabell.*

Det vises til vedlagte tabellariske oversikt.

1.2 Tall for de siste fire år for resultatindikatorerne under resultatmål 1.2 *Utvikle forestillingsformer og formidlingstiltak, særlig overfor barn og unge, satt sammen i én tabell.*

Det vises til vedlagte tabellariske oversikt.

1.3 Mener orkestret/institusjonen det finnes andre indikatorer som kan gi et mer dekkende bilde?

Utviklingen innenfor det digitale rom gir institusjonen nye muligheter for produksjon, distribusjon og tilgjengeliggjøring av orkestret og den symfoniske kunstformen.

Bergen Filharmoniske Orkester har gjennom en årrekke vektlagt innspilling av cder for et internasjonalt marked, og har siden 2004 gitt ut nærmere 70 innspillinger inklusive noen

kompilasjoner og dvd'er. I perioden 2010-2013 er 29 cd'er utgitt på flere selskap; det svenske BIS, engelske Chandos og Hyperion samt det norske Aurora (Norsk Komponistforening). Dirigenter for innspillingene har vært sjefdirigent Andrew Litton, kommende sjefdirigent Edward Gardner, Sir Andrew Davis, Juanjo Mena, Ole Kristian Ruud og Neeme Järvi.

I tillegg til å utgis på cd er musikken også tilgjengelig via nedlasting og for enkelte utgivelser tilgjengelig via strømming. For 2012 tilsvarte salget av cd'er og nedlastinger opp mot 30.000 enheter. Gjennom våre samarbeidspartnere på distribusjonssiden bidrar denne satsningen til at orkestret når både et bredere norsk og et internasjonalt publikum. Nåværende indikatorer dekker ikke opp dette forhold.

10 av utgivelsene i perioden er viet norsk musikk; Johan Halvorsen (4), Johan Svendsen (3), Ørjan Matre (1), Asheim, Kverndokk, Hellstenius og Ness (flere orkestre på utgivelsen) (1) og Vaage (1). I tillegg må det nevnes at verker av både Wallin og Hvoslef er spilt inn for senere utgivelse. De to seriene med orkestermusikk av Halvorsen og Svendsen utgitt på et internasjonalt selskap under ledelse av Neeme Järvi har blitt lagt merke til internasjonalt og medvirket til at denne musikken er gjenoppdaget og nyfortolket. Plateselskapet Chandos ga i fjor ut et dobbeltalbum for å hedre Neeme Järvis 30-årige samarbeid med selskapet. Järvi tok med tre stykker fra Halvorsen og Svendsen seriene. I tillegg til salg og omtaler er denne musikken hyppig spilt på for eksempel Classic FM i England. Det kan også nevnes at orkesterets nyeste utgivelse er Frederick Delius' «norske musikk», inspirert og skrevet i Norge etter møter med Grieg. Denne satsningen bidrar til at norsk musikk – både det nyskrevne og det klassiske – når et bredere norsk og et internasjonalt publikum. Nåværende indikatorer dekker ikke opp dette forhold.

De andre 19 utgivelsene er viet et internasjonalt repertoar, inklusive noen av de største og mest krevende verk; Messiaens Turangalila-symfoni, Stravinskys balletter, Berios transkripsjoner for orkester og Tsjajkovskijs tre store balletter i komplette versjoner. Denne satsningen viser også orkestrets kvalitetsnivå i internasjonal målestokk og dets evne til å gi ny fortolkning av verk som det fra før ofte foreligger mange innspillinger av.

Orkesteret arbeider aktivt for å få redaksjonell omtale av innspillingene i internasjonal media, og har for en stor grad lyktes med det. Vi har hatt en jevn tilstedeværelse i tidsskrifter/websider som Gramophone, BBC Music Magazine, American Record Guide, International Record Review, Classics Today, MusicWeb International, Fono Forum, Klassik Heute, Klassik.com, Das Orchester, Opus, Diapason, the Arts Desk og Pizzicato. Internasjonal omtale mangler som indikator per i dag.

For komplett oversikt over utgivelser, se vedlegg.

Våren 2013 ble to av orkesterets konserter strømmet direkte gjennom NRK.no; Elgars *The Dream of Gerontius* med vår kommende sjefdirigent Edward Gardner og De Unges Konsert som feiret 75-års jubileum. Sendingene ble sett av 2400, noe NRK var fornøyd med ut fra kort planleggingstid og lite markedsføring. Strømming er ikke en resultatindikator per i dag.

1.4 Har orkestret egne publikumsundersøkelser som kan belyse måloppnåelsen?

Ved årsskiftet 2010/2011 gjennomførte vi en omdømmeundersøkelse blant befolkningen i Bergen. Undersøkelsen ble foretatt av etablert meningsmålingsinstitutt basert på standard profesjonell statistisk metode.

Undersøkelsen ga følgende hovedfunn:

- Om lag en fjerdedel av bergenserne sier at de har svært god eller ganske god kjennskap til orkestret.
- Rundt 70% av alle spurte slutter seg til påstanden om at Bergen Filharmoniske Orkester gir god reklame for Bergen og har stor betydning for den kulturelle utvikling i Bergen.
- Vel 60% er helt eller delvis enige i at Bergen Filharmoniske Orkester holder et høyt internasjonalt nivå (samtidig som de resterende 40% er usikre, altså ikke nødvendigvis uenige).
- Omlag en femtedel av bergenserne besøker våre konserter fra minst en gang i måneden til minst en gang i året.
- Ytterligere en femtedel går på våre konserter, men sjeldnere enn en gang i året.
- Av de som går på våre konserter er hele 90% helt eller delvis enige i at de berører og beriker og at de gir opplevelser man ikke får andre steder.

1.5 Orkestrets analyse og vurdering av utviklingen.

Orkesteret har gjennom hele perioden hatt en klar ambisjon om å åpne institusjonen ytterligere opp i forhold til omgivelsene. Vår visjon – «Det åpne orkestret – som beveger og beriker», uttrykker en åpenhetstenkning både på det holdningsmessige og på det faktiske plan.

Vi vil

- være lydhøre i forhold til innspill utenfra
- være søkende og nyskapende i forhold til hvordan og på hvilke måter vi presenterer oss
- være inkluderende i forhold til hvor og for hvem vi produserer og formidler våre konserter og programmer
- sikre et større allemannseie og et sterkere og bredere eierskap til vår virksomhet

Vår misjon uttrykker at vi først og fremst er nasjonalorkester for Bergen og Vestlandets befolkning. Vi skal være orkestret for alle her vest.

Vår strategiske plan legger til grunn flere delmål og strategier som har referanse til kulturpolitisk hovedmål 1: «Gjøre musikk av høy kunstnerisk kvalitet tilgjengelig for flest mulig». Vi viser til strategidokumentet for nærmere omtale.

BFO har en flerfoldig funksjon i Bergens musikkliv:

- som symfoniorkester
- som operaorkester
- som festspillorkester
- som byens representasjonsorkester

Orkestrets brede funksjonsvifte og brede repertoarprofil bidrar til at BFO når et forholdsvis bredt publikum.

Vår omdømmeundersøkelse fra årsskiftet 2010/11 bekreftet dette, jfr pkt 1.4. ovenfor. En forholdsvis stor andel av Bergens befolkning har altså kjennskap til merkenavnet BFO og har i løpet av 12 måneder vært på konsert eller forestilling eller annet arrangement der BFO har medvirket. Slik sett har BFO et bemerkelsesverdig godt fotfeste og god forankring i byen.

Vårt publikum defineres geografisk i fire ulike nivå:

- Publikum i Bergen by med omland
- Publikum på Vestlandet
- Publikum i Norge for øvrig
- Publikum internasjonalt

A. Analyse og vurdering av utviklingen i det samlede publikumstall:

Gjennomsnittlig rapportert publikumstall i perioden har vært ca. 91.000. Vårt strategiske mål er at vi skal søke å nå minst 90.000 publikummere årlig. Vi er således godt fornøyd med resultatet for perioden sett under ett. I løpet av perioden har det imidlertid vært nokså store variasjoner. Vi satte publikumsrekord i 2011. Aldri i orkestrets historie har publikumstallet vært høyere. Publikumstallet var lavest i 2010, med 78.000 publikummere.

Variasjonen i publikumstallet er etter vår vurdering først og fremst en effekt av variasjon i produksjonsmønster. 2011 og 2013 er to år med høyest publikumstall i perioden. Dette henger særlig sammen med større utenlandsturneer og friluftskonserter som fant sted disse to årene. I 2012 og 2013 har aktiviteten samlet sett også vært stabilt meget høy, med i underkant av 110 konserter og forestillinger. Men for 2012 gikk det samlede besøkstall likevel ned, først og fremst pga manglende sponsor som umuliggjorde friluftskonsert det året, samt at utenlandsvirksomheten også var begrenset det året. Selv om vi nådde et besøkstall høyere enn 90.000 også for 2013, er det likevel et svakere totaltall enn hva vi normalt ville hatt, idet Grieghallens moderniseringsprosjekt medførte at første måned av vår abonnementssesong måtte flyttes til Johanneskirken, der besøkstallet ble om lag halvparten av det normale i Grieghallen.

B. Utviklingen i Bergen m/omland:

Bergen by med omland er BFOs viktigste nedslagsfelt. Publikum i Bergen utgjør gjennomsnitt ca 80% av totalen. BFO har et meget stabilt og lojalt kjernepublikum i Bergen, et kjernepublikum som dessuten er voksende.

Våre abonnenter utgjør hovedgruppen av vårt kjernepublikum. Abonnementstallet for torsdag/fredag har vokst jevnt over de senere år, og siden 2007/2010 har det vokst fra hhv 1243/1591 til 1651 i 2013. Ikke minst har dette gitt seg uttrykk ved at inntektene fra abonnementssalget har doblet seg fra 2007 til 2011 og har siden fortsatt å stige. Dette er bemerkelsesverdig, i en tid der publikums «troløshet» i forhold til et bestemt kunstuttrykk eller en bestemt kunstinstitusjon synes å være tiltakende. Det er også bemerkelsesverdig at mer enn 500 personer har en type abonnement som omfatter så å si alle sesongens produksjoner i Grieghallen, hvilket betyr om lag 25 konserter i løpet av en sesong.

Hvordan forklarer vi dette? Det stabile og økte abonnementsalget er ikke minst resultat av en bevisst strategi for abonnentfangst gjennom mange år, jfr. også pkt. 2.7.7. Vi er også trygge på at orkestrets høye kvalitetsnivå og attraktive sesongprogram oppfattes av stadig flere som en sikker og forutsigbar «investering» av egen tid og egne penger.

En ekstra forklaringsfaktor kan være at «torsdagskonserten» er et meget godt innarbeidet begrep i Bergen. Slik sett hører denne ukentlige begivenhet fortsatt med i den bergenske «dannelsestradisjon». Samtidig er vi oppmerksomme på at en slik «branding» også kan virke ekskluderende og fremmedgjørende på publikumsgrupper som i utgangspunktet kjenner seg utenfor denne tradisjonen. «Torsdagskonserten» er derfor ikke et begrep vi eksplisitt anvender i vår kommunikasjon utad.

Vår omdømmeundersøkelse viste også at Grieghallen i seg selv neppe oppleves som en høy dørterskel inn til våre konserter. Bl.a. dens flerbruksfunksjon bidrar trolig til at svært mange bergensere opplever Grieghallen som inviterende og inkluderende. Grieghallens bredspektrede bruksprofil i kombinasjon med det faktum at BFO kun er leietaker, gjør imidlertid at BFO ikke fremtrer så tydelig profilert som den største enkeltaktør vi faktisk er i konserthuset. Vi har like fullt søkt å ivareta og videreutvikle et helhetlig opplevelses- og servicekonsept for vårt publikum, herunder ivareta ulike elementer som billettsalg og informasjon, programutforming og -salg, kallesignaler, servering, produktsalg, tidspunkt konsertstart, plassvisning, sikkerhet, eldre/uføres særskilte behov osv.

Statistikken forteller også at oppslutningen om våre faste konsertserier i Grieghallen er stabil. I gjennomsnitt ligger publikumstallet i underkant av 1000. (Dette snitt-tallet inkluderer også konserter for skoleklasser på dagtid der vi bevisst ikke fyller salen opp til mer enn 50% av kapasiteten.) For en by av Bergens størrelse vurderer vi dette som et høyt publikumstall. Vi ser av tabellen for evalueringsperioden at publikumstallet på fast arena ligger lavest i 2013. Dette skyldes tre måneders utestengning fra Griegsalen under fase I av byggets fornyelsesprosjekt. 11 konserter i september måned som ellers ville funnet sted i Griegsalen, ble flyttet til Johanneskirken. Til tross for tilretteleggingstiltak overfor publikum og et definert festivalkonsept «Bach to the future» med betydelig innslag av «publikumsvennlig» repertoar, måtte vi konstatere at publikumsoppslutningen på disse konsertene falt til nesten det halve av normalen. Erfaringen påminner oss om at fysisk tilgjengelighet, sittekomfort, servicefasiliteter mv normalt er kritiske «hygienefaktorer» for konserters attraksjonspotensial.

Abonentene utgjør om lag 25000 besøk eller ca 35% av publikumsbesøket på våre konserter og forestillinger på fast arena/Grieghallen og ca 28% av det totale publikumstallet. Dette gir et nødvendig og forutsigbart delfundament for vår sesongplanlegging. Men i en situasjon med tiltagende konkurranse om publikums tid og penger, har det vært viktig å kunne øke ressursinnsatsen i det direkte salg mot grupper, organisasjoner og bedrifter. Samtidig uttrykker et høyt abonnemestall en relativ begrensning i antall unike publikummere. Det er også av den grunn viktig for oss kontinuerlig å arbeide for virkeliggjøringen av vår visjon om «det åpne orkestret».

Vi har i evalueringsperioden tatt nye grep for å åpne oss ytterligere opp med tanke på å nå nye grupper og styrke samfunnsorienteringen. Det innbefatter utprøving av nye konsertformater og konsepter, innholdsmessig sjangerbredde, nye arenaer, målgrupperettede konserter, bruk av digitale medier mv, i tråd med strategidokumentet). Tiltakene fordeler seg på et bredt spekter, se også pkt. 2.7.7 for en videre utdyping.

Eksempler er:

- Et utvidet publikumsmøte gjennom «Tett på» - introduksjoner, samtaler, musikalske nachspiel i foajeen
- Fredagsserien «fem store» - med introduksjon og musikkseksempler fra podiet integrert i konserten
- Lunsjkonsserter – timeslange program på dagtid med lunsjtilbud i foajeen i forkant
- Studentkonsserter – timeslange program på sen kveldstid i etterkant av samfunnsdebatt i foajeen
- Familiekonsserter på lørdager
- Sommerkonsserter i friluft på Torgallmenningen
- Strømming av konsserter

Erfaringene med disse tiltakene er så å si utelukkende meget positive og er noe som vi tar sikte på å videreføre (med unntak av fredagsserien «Fem store», som vi inntil videre har valgt å avslutte, idet mange publikummere heller ønsker seg en hel konsert).

C. Utviklingen regionalt:

Vi har fortsatt ivaretagelsen av våre oppgaver på hele Vestlandet, og har i perioden gjort 32 konsserter på Vestlandet utenom Bergen, herunder:

- Hardingtonar, Fartein Valen-festivalen og Gloppen musikkfestival
- Nyttårskonsserter i Førde og Sogndal
- Flere konsserter i nye Oseana kunst- og kultursenter

Vi konstaterer en noe varierende publikumsoppslutning om våre regionale konsserter. Høyest oppslutning har nyttårskonsertene. Et normalt omfang av distriktskonsserter genererer totalt om lag 2.500 publikummere. Unntaksåret var 2012 med 10 konsserter og om lag 5.000 publikummere (Dette tallet inkluderer også gjestespill i Kilden, Kristiansand). En ny og utvidet samarbeidsavtale med Sogn og Fjordane Fylkeskommune sikrer videre regional turnering frem til 2017.

D. Utviklingen nasjonalt/internasjonalt:

Vår nasjonale og internasjonale tilstedeværelse skjer langs to dimensjoner:

- distribusjon i digitale produkt og medier
- turnevirksomhet

Konkret dreier det seg for evalueringsperioden om følgende:

- Radio/TV: NRK P2/NRK2/BBC Classic FM/New York WQXR
- Strømming: To prosjekt vår 2013 - utprøving av digital konsertsal
- CD-innspillinger: 29 utgivelser i løpet av perioden
- Konsserter i Oslo 2010 og Kristiansand 2012
- Utenlandskonsserter: 26 konsserter i løpet av perioden
 - England 2010
 - Tyskland/Østerrike/Sverige 2011
 - Nederland/Tyskland/Italia 2012
 - England/Skottland 2013

I denne forbindelse har vi registrert 46 kritikker og 44 forhåndsomtaler i utenlandske medier knyttet til turneene i perioden og over 400 kritikker og omtaler av innspillingene i norske og internasjonale medier, se også pkt 2.3.

Mens antall radiotransmisjoner i NRK viser en synkende tendens, øker vår lydige tilstedeværelse internasjonalt. Vårt stigende antall CD-utgivelser avspilles jevnlig på BBC Classic FM. Lyttertallene for konsertoverføringene i NRK P2 ligger på om lag 25.000 i snitt (2013). NRK TV har gjort konsertopptak med BFO to ganger i løpet av evalueringsperioden, som hver har blitt sendt to ganger på NRK2.

Nedlasting og kjøp internasjonalt av våre innspillinger ligger på 20.000 – 30.000 årlig.

Når vi kommer i gang med fast drift av digital konsertsal i sesongen 14/15 indikerer prøvedriften at vi kan regne med 1.000 – 3.000 nettbesøkende pr strømming.

I løpet av fireårs-perioden har våre gjestespill internasjonalt blitt besøkt av gjennomsnittlig 7.500 publikummere årlig.

Samlet sett er vår vurdering at vår nasjonale og internasjonale tilstedeværelse har vært relativt omfattende, ressursituasjonen tatt i betraktning. Særlig har vårt betydelige innspillingsomfang bidratt til dette. Med etablering av digital konsertsal fra 14/15, vil BFOs tilgjengelighet øke ytterligere.

E. Særlig om formidling overfor barn og unge og andre særskilte målgrupper – se også pkt 2.7.7.:

Under punkt 2.7.7 gir vi en helhetlig og utdypende beskrivelse av vårt arbeid overfor ulike målgrupper. Det vises til dette punktet. Her nevnes kort kun noen få momenter som belyser utviklingen.

Vi har i evalueringsperioden videreutviklet vårt formidlingsprogram og vektlagt en fortsatt utvikling og kvalitetsforbedring av formidlingsprogrammene rettet mot barn og unge, i samarbeid med skoleverket, Den kulturelle skolesekken, Hordaland fylke. Det er også initiert en dialog om fremtidig samarbeid med Rikskonsertene. Det årlige hovedtilbudet i «*Bli inspirert*» (jfr også pkt 2.7.7) omfatter alle 6. og 8. klasser i Bergen. Samtidig vil vi for 2014 og 2015 også ha et tilbud til 2. klassesetrinn, finansiert av private sponsormidler.

Endelig har vi utviklet et spesialkonsept særlig rettet mot personer med hukommelsessvikt – «*Musikk for minnet*», også dette finansiert av private sponsormidler. Et første prosjekt ble gjennomført i 2013, og er videreført i 2014.

Private midler i kombinasjon med midler fra Den kulturelle skolesekken har gjort det mulig å etablere en (midlertidig) stilling som orkesterpedagog og formidlingsleder, som oppsøker alle klasser på 6. trinn i forkant av konsertbesøket.

Vår publikumsbygging har også som strategi å innlemme de etniske minoriteter i denne vestlige kunstformen slik den er og naturlig utvikler seg. Vårt generelle formidlingsprogram overfor barn og unge går hånd i hånd med inkludering av de etniske minoritetene, idet programmet som vist over omfatter alle skolebarn på visse alderstrinn. Det er vårt håp at en slik strategi vil bidra til økt engasjement, forståelse for og innsikt i vår kunstform også blant andre og tredje generasjons innvandrere, inkludert de voksne. Utover dette har vi ikke kunnet prioritere ressursbruk på dette området sett i forhold til publikumspotensialet.

Bergen har over 190 ulike nasjonaliteter og musikalske referanser og preferanser, og der den største etniske enkeltgruppen ikke består av mer enn 1200- 1500 personer.

Publikumsbesøket på konserter og forestillinger som retter seg mot barn og unge ligger på gjennomsnittlig 18700 for perioden. Det utgjør om lag 20% av det samlede gjennomsnittlige publikumsbesøk. Vi anser det som et meget godt resultat.

F. Særlig om orkestrets rolle i operasatsningen i Bergen:

I evalueringsperioden har omsider en profesjonell operasatsning i Bergen blitt etablert og tydeliggjort. Dannelsen av Den Nye Opera, som i 2013 skiftet navn til Bergen Nasjonale Opera, er utgangspunktet. Bergen Filharmoniske Orkester har påtatt seg en avgjørende og viktig rolle i denne satsningen gjennom en forpliktende medvirkning i 2-3 fullskala-produksjoner årlig (inklusive eventuelle festspillproduksjoner). Dette innebærer både en mulighet til å utvikle orkestret kunstnerisk i flere retninger, og en mulighet til å nå et større publikum, samtidig som BNO drar fordel av vårt opparbeidete abonnementsgrunnlag. For Bergen som kulturby og for realiseringen av ambisjonen om en profesjonell operadrift på Vestlandet, er orkestrets s forpliktende bidrag essensiell.

Selskapet har inngått en langsiktig samarbeidsavtale med BNO, som klargjør roller og ansvarlinjer både mht programmering og økonomi. Det føres en fortløpende dialog om repertoarvalg, der vi har siste ord mht dirigentvalg. BNOs repertoarstrategi har de seneste år vært dels å presentere verker ennå ikke fremført i Norge og dels høydepunkter fra operalitteraturens standardrepertoar. Denne strategien har gitt noen interessante utviklingsmuligheter også for orkestret. I samarbeidet fokuserer vi sterkt på at repertoaret skal være interessant og utfordrende nok for orkesteret, slik at også operatjenesten bidrar til å styrke vår kunstneriske utvikling.

Denne prioriterte satsningen fra vår side innebærer samtidig at alternativ potensiell virksomhet ikke finner sted i så stort omfang som ellers ville vært mulig. Samlet produksjonstid for opera beslaglegger ordinært 5-8 uker årlig, dvs. 15-20% av årlig produksjonstid. Dette er en svært vesentlig faktor å ha med i betraktningen når man skal vurdere orkestrets måloppnåelse på de forskjellige resultatindikatorer.

2. Mål 2: Fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse

2.1 Tall for de siste fire år for resultatindikatorene under resultatmål 2.2 *Utvikle et allsidig repertoar som omfatter både norske og utenlandske samtidsuttrykk, satt sammen i én tabell.*

Det vises til vedlagte tabellariske oversikt.

2.2 Orkestrets analyse og vurdering av utviklingen.

- A. For en beskrivelse av vårt arbeid med å utvikle nytt repertoar, norsk og internasjonalt, se punkt 2.4.
- B. For de store linjene i vår programmering i perioden, se punkt 2.7.
- C. Beskrivelse av orkesterets kunstneriske utvikling i perioden, med vekt på orkesterbygging og strategiske kunstneriske valg:

KIMEN TIL EN SUKSESS: «If we're gonna do this, then...»

Da Andrew Litton tiltrådte som sjefdirigent i 2003, kom han inn som en virvelvind av energi og ambisjoner i hele vår organisasjon. Han pekte på at Bergen Filharmoniske Orkester hadde noen genuine forutsetninger for å ta skrittet opp en divisjon i den internasjonale orkesterverdenen. Han mente altså at tiden var inne og moden, og han mente også at om vi ikke klarte dette i denne perioden, ville vi "aldri klare det." Dette skapte motivasjon, begeistring og innsatsvilje. Men dette var ikke nok. Litton stilte en rekke nye krav til orkester og administrasjon: «Hvis vi skal gjøre dette» ...er det en rekke ting som må forbedres, forstås, profesjonaliseres, bygges ut, drilles, skaffes (penger), etc.

Orkesteret strekker seg stadig lenger, og har i evalueringsperioden langt på vei befestet sin posisjon som et internasjonalt topporkester. Det vises til eget vedlegg som dokumenterer internasjonale omtaler og kritikker. Et kjennetegn ved Littons orkesterbygging i tiårsperioden fra 2003 har vært drilling av det store orkesterrepertoaret. Gjennom regelmessig å ha hovedverkene av for eksempel Strauss, Mahler, Bruckner, Sjostakovitsj og Prokofiev på repertoaret, i Grieghallen, på turné og på CD, har orkesteret dyrket frem en stor og varm orkesterklang, i tillegg til en genuin forståelse for denne musikken. Orkestermusikerne har gjennom denne drillingen bygget kollektiv og individuell selvtillit i dette repertoaret, noe som for eksempel muliggjorde en turné til Sverige og England i 2010 med to Mahlersymfonier, en Sjostakovitsj, og en Prokofiev symfoni på repertoaret, til glimrende kritikker. Et slikt prosjekt ville av flere årsaker vært utenkelig for kun få år siden, og er et eksempel på hva orkestret under Litton har bygget opp de siste 10 årene, men spesielt gjennom evalueringsperioden: Det «gjør noe» med et orkester å spille Strauss' store tonedikt *Ein Heldenleben*, med vår egen konsertmester i hovedrollen, i Englands viktigste konsertsaler, og høste rosende omtaler. Gode resultater, ikke minst på turne, har gitt orkesteret økt selvtillit. Littons evne til «å dra klang» ut av orkestret har hatt en frigjørende effekt på musikerne, og har dessuten bidratt til en selvforsterkende, fenomenal rekruttering, spesielt av nye strykere til orkestret.

I evalueringsperioden har orkestret jevnlig gjort plateinnspillinger (29); det har sjelden gått mer enn noen måneder mellom hver innspilling, og innspillingsrepertoaret har i stor grad allerede vært framført på konserter og turneer. Dette arbeidet har ført til perfektionering av presisjon og samspill, samtidig som orkesteret har fått en betydelig rutine i denne settingen, noe som har resultert i en rekke prisbelønte innspillinger.

Standarden på våre gjestedirigenter har økt betraktelig i Littons periode, og det er gledelig at absolutt alle dirigenter (100 %) som har kommet til oss i evalueringsperioden, ønsker å vende tilbake. Dette er i seg selv et tegn på at orkesteret, og også organisasjonen, lever opp til internasjonale forventninger, som stadig skrur opp.

Det skal også nevnes at vi ved en økt satsing på Bergen Filharmoniske Kor i perioden, har tilrettelagt for at koret har utviklet seg til å bli et svært godt symfonisk kor. Etter radikale grep for en del år siden; ansettelse av profesjonell kormester, prøvesang for samtlige medlemmer med mer, har koret bygget seg opp til i langt større grad å være en likeverdig musikalsk partner for BFO i store fremføringer. Ikke minst skyldes denne nivåhevingen et regelmessig samarbeid med profesjonelle sangere, først og fremst gjennom et jevnlig samarbeid med Edvard Grieg Kor (tidl. Kor Vest).

Bergen Filharmoniske Orkester har i perioden opplevd en markant økning i internasjonal omtale, gjennom turne- og platekritikker, men også i generell redaksjonell omtale av oss, våre artister og prosjekter. Det vises til eget vedlegg. Stadig flere agenter, forleggere etc. oppsøker orkesteret og våre konserter i Bergen og på turne.

Etter en periode der vi stod i fare for nesten å «bruke opp» relasjonen Litton/orkestret gjennom å jobbe sammen i opptil 20 uker pr. sesong, fikk relasjonen et litt uventet oppsving da vi reduserte samarbeidet til færre, men bedre og mer høyprofilerte prosjekter. Vi opplevde at vi fremdeles hadde mye ugjort sammen, og at Litton fremdeles får fram ting fra orkesteret som ingen andre klarer. Det ble derfor logisk å forlenge samarbeidet med ham til 2015. Kulminasjonen av Litton-æraen blir en full syklus med Prokofievs symfonier innspilt for plateselskapet BIS, samt en serie topp profilerte internasjonale konserter i 2015. Samarbeidet Andrew Litton vil fortsette, i egenskap av å bli utnevnt til orkestrets nye Æresdirigent.

Vi hadde vellykkete interne evalueringsprosesser som førte frem til forlengelsen av Andrew Littons kontrakt til 2015 og senere til utnevnelsen av Edward Gardner som ny sjefdirigent fra 2015, og første gjestedirigent fra 2013. Disse beslutningene ble tatt etter grundige vurderinger over tid i hele organisasjonen, og de er således godt forankret. Edward Gardner gjestedirigerte første gang allerede i 2009, for så å bli reinvitert i 2011, etterfulgt av diskusjoner og en rådgivende avstemning blant alle ansatte, noe som til slutt ga et massivt tillitsvotum for ansettelsen av Edward Gardner.

Utnevnelsen av Edward Gardner som Littons etterfølger har blitt veldig godt mottatt både hjemme og ute, og det knyttes store forventninger til dette neste kapitlet i vår historie. Hva vil skje med orkestret under Edward Gardner? Vi vil bl.a. se mer av det klassiske og tidlig-romantiske repertoaret, i tillegg til deler av det 20. århundres repertoar som vi ikke tidligere har gjort mye av. Dette vil være viktig for den tekniske utviklingen av orkestret og av evnen til å utvikle de finere nyanser i det musikalske språket.

Som nevnt har orkesteret i perioden feiret fine triumfer på turne i utlandet. Samtidig har vi fra 2013 hatt en frustrerende utvikling på turnefronten, med flere av ulike eksterne årsaker avlyste turneer. Dette er lite motiverende, og er i effekt et tilbakeslag i for vår strategiske internasjonale satsing. Siden vi de siste sesongene trapper opp mot vårt store jubileum i 2015, er slike tilbakeslag på turnefronten veldig kjedelige. Vi er i inngrep og dialog med flere turneagenturer, og håper at vi komme tilbake i gode sporet fra noen sesonger tilbake, med langsiktig strategisk turneplanlegging. De eskalerende pensjonskostnadene har i 2014 nødvendiggjort uheldige kutt i den kunstneriske virksomheten, se også kapittel 3. At vår mangeårige internasjonale hovedsponsor, DNB, avslutter sitt samarbeid med oss rett før jubileet, vanskeliggjør en langsiktig utenlandssatsning ytterligere.

Beskrivelse av vårt samarbeid med andre institusjoner som ledd i orkestrets kunstneriske utvikling (se også pkt 2.7.3):

Bergen Nasjonale Opera:

Vårt kunstneriske samarbeid med Bergen Nasjonale Opera er godt, og vi ser med glede på den flotte kunstneriske utviklingen som finner sted i Bergen Nasjonale Opera; bedre sangere, bedre produksjoner, bedre produksjonsapparat etc. Vi anser at orkestrets arbeid med operarepertoar har positiv overføringsverdi også til arbeidet med det symfoniske repertoaret. Partene har løpende diskusjon og avklaring av repertoar, og orkestrets har siste ord i valget av dirigent for den enkelte produksjon. Dermed sikres at orkesterfaglige hensyn gis nødvendig vekt.

BIT20 Ensemble:

Selskapet har i perioden utviklet et tettere kunstnerisk og programbasert samarbeid med BIT20 Ensemble, delvis fasilitert gjennom at BIT20s kunstneriske leder, Baldur Brönnimann, også er en hyppig brukt gjestedirigent i vårt orkester. En rekke av orkestrets musikere er også musikere i BIT20, og dette bidrar til at kompetansen på utøvelse av samtidsmusikk også forsterkes i vårt orkester.

Edvard Grieg Kor:

Det er med stor glede vi ser på profesjonaliseringen av korfeltet i Bergen, og Edvard Grieg Kor har blitt en nærmest uunnværlig samarbeidspartner på våre mange viktige kor prosjekter, på konserter og, i økende grad for årene fremover, også for CD-innspillinger.

Festspillene i Bergen:

Vi anser oss som en grunnpillars og hovedsamarbeidspartner for Festspillene. Bergen Filharmoniske Orkester var en av de viktigste forutsetningene for etableringen av Festspillene i sin tid. Hovedstrategien i samarbeidet har vært å utvikle prosjekt som partene ikke ville hatt mulighet for å realisere hver for seg. Utfordringen i samarbeidet ligger i at begge institusjoner har selvstendige, men legitime, identitetsbehov og kunstneriske ambisjoner. Vi anser det som viktig at begge parter gjør sitt beste for å opprettholde en god og inspirerende dialog om kunstneriske prosjekter, til beste for kulturbyen Bergen.

Internasjonalt samarbeid om bestillingsverk:

Vi har bevisst bygget opp et strategisk nettverk av forlag, komponister og internasjonale orkestre, og vi utveksler jevnlig ideer om internasjonale sambestillinger. Vi har etablert et fast innslag i hver sesong der toneangivende komponister dirigerer sine egne verker; f.eks Peter Eötvös, H.K.Gruber, James MacMillan og Ryan Wigglesworth.

2.3 Mener orkestret det finnes andre indikatorer som kan gi et mer dekkende bilde?

I målperioden har orkesteret gitt ut 29 cder (eget vedlegg) samt gjennomført 4 internasjonale turneer (Sverige, England, Tyskland, Nederland, Italia og Østerrike) med totalt 26 konserter (eget vedlegg). Vi har registrert i overkant av 400 kritikker og omtaler av innspillingene i norske og internasjonale medier, de aller fleste i sistnevnte kategori.

I forbindelse med de internasjonale turneene har vi lagt vekt på forhåndsomtaler i de aktuelle land, gjennom journalistbesøk i forkant til våre konserter i Grieghallen. I dette arbeidet har vi et langsiktig samarbeid med et internasjonalt PR-byrå. Etter turneene har vi registrert 46 kritikker og 44 forhåndsomtaler. Det er for eksempel interessant å merke seg at orkesteret på Tysklandsturneen i 2011, med 11 konserter, fikk hele 26 kritikker. Internasjonale omtaler mangler som resultatindikator, men er med på å utfylle bildet av orkestrets kunstneriske utvikling.

Trenden på hjemmebane i Bergen er imidlertid at færre og færre konserter blir omtalt og anmeldt, og da bare av Bergens Tidende. Kulturredaksjonene krymper og det blir færre og færre journalister med kompetanse i klassisk musikk. Denne tiltakende marginalisering av orkestret og vår kunstform i det offentlige rom har vært særlig merkbar i evalueringsperioden og er meget foruroligende.

2.4 Hvordan har orkestret arbeidet i den siste fireårsperioden for å utvikle ny norsk musikk?

Utvikling av og fremføring av ny norsk musikk er en selvsagt oppgave for et nasjonalt symfoniorkester, og noe orkestret har lange tradisjoner for. Bergen Filharmoniske Orkester v/ programsjef Ronald Vermeulen tok i evalueringsperioden initiativet til det som har blitt til et stort norsk samarbeidsprosjekt mellom symfoniorkestrene høsten 2014, kalt «Ja, vi elsker». Dette prosjektet tar over der prosjektet «Et eget århundre» fra 2005 slapp. Det har bidratt til refleksjon i de ulike orkestrene rundt det norske repertoaret og stimulert eierskapsfølelsen til konkrete verk og komponister knyttet til de forskjellige orkestrene. Dette er vi stolte av, og vi gleder oss til å se og høre prosjektet folde seg ut høsten 2014! Samtidig må det innrømmes at det tidvis har vært utfordrende å holde fokuset på utvikling av ny norsk musikk gjennom Andrew Littons orkesterbyggings-prosjekt. Viktige urfremføringer av norsk musikk i perioden har derfor hovedsakelig vært gjort av gjestedirigenter.

I den første delen av evalueringsperioden hadde vi i tillegg en bevisst dreining mot det internasjonale samtidsmusikkrepertoaret. Som eksempel ble Helmut Lachenmanns monumentale timelange klaverkonsert *Ausklang* fremført i februar 2010 med norsk solist (Ellen Ugelvik fra Bergen), og med komponisten til stede ved alle prøvene. Verket krever radikalt nye spilleteknikker, mange barrierer ble brutt, og dette konkrete prosjektet representerer således en videreutvikling av orkesterets kompetanse innen samtidsmusikk. En ambisjon om i større grad å presentere toneangivende nålevende komponister fra hele verden gjorde seg gjeldende, samt et ønske om i større grad enn tidligere å presentere «moderne klassikere» for det bergenske publikummet.

Samtidig ble et strategisk arbeid for å få innpass i internasjonale bestillingsverks-sirkler intensivert. En rekke sambestillinger fra tidens ledende komponister internasjonalt ble avtalt. Noen er allerede fremført, andre blir realisert i årene som kommer, spesielt i forbindelse med vårt 250-års jubileum.

Dette er bakteppet når vi i det følgende går inn på hvordan selskapet har arbeidet for å utvikle ny norsk musikk i evalueringsperioden.

ET EKSEMPEL: ROLF WALLINS *MANYWORLDS*:

En viktig grunn for oss til å inngå i internasjonale samarbeid om bestillinger, er å forsøke å bringe nye norske verk inn i disse samarbeidene. Således ble vårt ønske om en «Konsert for orkester» fra Rolf Wallin, som endte opp med hans monumentale *Manyworlds*, etter vårt initiativ, gjort som en sambestilling med Helsinkifilharmonien og NDR Hannover. Vi tok også initiativ til, og sikret finansiering av, innspilling av verket i forbindelse med urpremierer. Høsten 2014 vil det finske plateselskapet Ondine, stadig på vårt initiativ, gi ut en CD med tre tidligere uutgitte verk av Rolf Wallin, innspilt av orkestret: *Manyworlds*, hans nye trompetkonsert *The Fisher King*, og hans første orkesterverk *ID*.

Vi er opptatt av å følge opp våre bestillinger, og i tråd med dette programmerte vi «i Karsten Andersens ånd» *Manyworlds* også på nytt i den påfølgende sesongen, denne gangen i en ny og tankevekkende programsetting med Gustav Holsts *The Planets* med en ny NASA-film. I forbindelse med dette programmet lanserte vi ideen til Rolf Wallin om å få laget en film også til *Manyworlds*. Denne ideen har senere blitt realisert ved at filmskaperen Boya Bøckmann har laget en 3D film som vises parallelt med fremføring av dette verket. Vårt nære bestillingsverkssamarbeid med Gøteborgs Symfoniker gjorde at de ble med på bestillingen av *Manyworlds* 3D, og når de fremfører det i mai 2014 blir det altså det fjerde landet verket blir spilt i, mye takket være vårt bestillingsnettverk. I 2011 spilte vi Wallins slagverkskonsert på 13 konserter i Europa (Wien, Berlin, Frankfurt, München etc.) samt på NRK TV, og vi har med dette bidratt til at dette verket har fått en stor utbredelse og nå er på vei inn i det moderne slagverkkonsertrepertoaret.

Vi har også inngått et langsiktig samarbeid med Lasse Thoresen. Vi har tidligere spilt inn tre av hans orkesterverk på CD. I 2013 urframførte vi hans bratsjkonsert med Lars Anders Tomter, og i 2016 urfremfører vi hans nye klaverkonsert for Christian Ihle Hadland. Samarbeidet skal også resultere i innspilling av disse verkene, som ifølge Thoresen vil representere en kulminasjon av hans virke som orkesterkomponist.

En orkestersesong krever en balansert programmering, både for publikum og orkester. Vårt fokus på nytt internasjonalt repertoar i første del av evalueringsperioden henger sammen med våre planer for de kommende sesonger, der vi i vårt store prosjekt OPUS 250 vil urfremføre en lang rekke nye norske orkesterverk, og dette vil selvsagt prege vår programmering.

I siste del av evalueringsperiode har altså vårt arbeid for å utvikle ny norsk musikk hovedsakelig vært knyttet til vårt store prosjekt OPUS 250.

OPUS 250

OPUS 250 er Bergen Filharmoniske Orkestres jubileumsprogram for bestilling av nye orkesterverk, norske og utenlandske. Dette omfatter komponister som Ketil Hvoslef, Ørjan Matre, Knut Vaage, Sebastian Fagerlund, Alissa Firsova, Michel van der Aa mfl.

Bergen Filharmoniske Orkesters 250-års jubileum i 2015 skal handle om *orkesteret*: En unik gruppe høykvalifiserte musikere som har som felles mål å samle sine 100 individuelle stemmer i ett homogent kunstnerisk uttrykk. Vår programmering for jubileet vil fokusere både på det store symfoniorkesteret, orkesterets instrumentgrupper, og ikke minst en rekke av orkesterets enkeltmusikere. I løpet av vår jubileumsperiode er det musikerne i Bergen Filharmoniske Orkester som er *Residensmusikere* i sitt eget orkester. De vil, som våre tidligere Residensmusikere (Truls Mørk, Leif Ove Andsnes, Martin Grubinger, Lawrence Power, Nikolaj Znaider og Vadim Gluzman), vise seg fram og by på seg selv i solokonsert, kammermusikk og andre aktiviteter, i tillegg til å gjøre det de kan aller best; bekle sine faste posisjoner i Bergen Filharmoniske Orkester.

OPUS 250 a

En spesielt viktig del av dette prosjektet er det vi har kalt **OPUS 250 a**.

Her inviterer vi en rekke norske komponister til å skrive for våre egne musikere. For nærmere ett år siden startet en prosess der alle BFOs musikere ble invitert til å foreslå prosjekter og komponister de kunne tenke seg kunne skrive et nytt verk til dem. Responsen var svært god, og mange spennende forslag kom inn. Etter en grundig diskusjon har vi kommet opp med en plan for en serie 15-minutters solokonsert og concerto grosso-type verk, alle med musikere fra Bergen Filharmoniske Orkester på solistplass.

OPUS 250 a er en ambisiøs satsing, og vil ha mange positive effekter og ringvirkninger:

- Det vil bli skapt en rekke kortere solistverk som utvilsomt kan få et videre liv i vårt orkester, og også i andre orkestre.
- Prosjektets art og størrelse vil gi viktige impulser til norske komponister, ikke minst fordi de blir « invitert inn » i orkesteret og blir kjent med våre enkeltmusikere. Dette vil være svært nyttig og positivt for fremtidig samarbeid.
- Bergen Filharmoniske Orkesters fantastiske musikere får tre frem i rampelyset. Publikum blir bedre kjent med, og får oppleve nye sider ved våre musikere. BFO styrker sin kompetanse på framføring av samtidsmusikk ved at en rekke av våre egne musikere vil være i prosess med de skrivende komponistene.
- Verkene vil nå et videre publikum via radiosendinger, og det er vår ambisjon at prosjektet også skal resultere i en CD utgivelse. BFO har de siste årene gjort en enestående rekke innspillinger, ikke minst av ny norsk musikk
- Flere høyt ansette internasjonale dirigenter, inkludert sjefdirigent Andrew Litton og første gjestedirigent og påtroppende sjefdirigent Edward Gardner, har allerede sagt seg villige til å være med på dette prosjektet, og viktige bånd kan knyttes for norske komponister.
- BFO styrker sin kompetanse på framføring av samtidsmusikk ved at en rekke av våre egne musikere vil være i prosess med de skrivende komponistene. Engasjementet for ny norsk musikk blant våre musikere har blitt stimulert ved at alle har fått mulighet til å foreslå prosjekter og komponister.

Komponistene vi har gjort avtaler med for å være med i OPUS 250 a er Ørjan Matre, Therese Birkelund Ulvo, Ragnar Söderlind, Henrik Hellstenius, Olav Berg og Marcus Paus.

I tillegg til disse er to andre bestillinger under diskusjon, slik at OPUS 250a forhåpentligvis kommer til å inkludere 8 nye norske solistverk som vi vil framføres i perioden januar 2015-juni 2016. Dette er et unikt prosjekt, og i tråd med BFOs strategi for 250års jubileet, der hovedmål er å gjennomføre prosjekter som *setter varige spor og som peker fremover*.

I tillegg til utviklingen av ny norsk musikk, vil trekke et annet svært viktig trekk ved vår programmering i evalueringsperioden: Utviklingen av en ny fortolkningstradisjon for musikk av Johan Svendsen og Johan Halvorsen, gjennom vårt store innspillingsprosjekt og konsertprosjekt med dirigenten Neeme Järvi.

Mer om dette også under punkt 2.7.4

2.5 Hvordan reflekterer orkestret rundt forholdet mellom utvikling/fornyelse og publikumssuksess?

Musikkselskapet Harmonien er seg meget bevisst på samfunnsrollen og mandatet om å fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse.

Selv om vi har et repertoar som spenner over tre århundrer, og at det i dette rike repertoaret selvfølgelig finnes en rekke «sikre» publikumssuksesser, må vi hele tiden ha ambisjonen om at vårt programtilbud på ulike måter skal speile og kommentere tiden vi lever i. Vi mener det er viktig at standardrepertoaret kontekstualiseres og kommenteres, for eksempel gjennom samstillinger av nytt og gammelt. Slik får det kjente repertoaret større relevans, og det nye repertoaret kan få en klangbunn i eldre verker som publikum kjenner. I økende grad har vi, i tråd med vår strategi «åpnet opp» mot publikum ved å bygge ut konsertopplevelsen: Foredrag/innledninger/intervjuer før konsertene, og ikke minst våre etter hvert så populære «nachspiel» i Grieghallens foaje. Ved disse «late night»-arrangementene byr vi ofte på en kontrast, eller en subtil musikalsk kommentar i kammerformat til kveldens hovedmeny. Effekten av disse etterarrangementene er ofte at det gir publikum en mulighet til refleksjon over kveldens repertoar, samtidig som mange ser på det som en deilig og hyggelig måte å «komme ned» på etter det store orkesterets ofte store utladninger på hovedscenen. Det fantastiske for oss med denne settingen er at publikum virker svært fordomsfrie, og dette åpner selvsagt for en muligheter til å programmere spennende.

Hos oss er denne typen helaftener kommet for å bli, da de helt klart virker lojalitetsskapende overfor vårt publikum, samtidig som det gir oss en mulighet for å utdype vårt kunstneriske budskap.

Utvikling og fornyelse dreier seg ikke utelukkende om samtidsrepertoar, symfoniformen og orkesterformatet, men også hvordan orkestret utvikler seg innenfor ulike stilarter, enten det er tidligmusikk, den klassiske perioden, romantikken eller det 20. århundrets musikk.

I motsetning til teatrene, som kan programmere samtidsverkene over på de mindre scenene, har ikke BFO uten videre den samme muligheten til å differensiere repertoar i forhold til ulike arenaer, med mindre vi forlater det store orkesterformatet. En ikke uvanlig programmeringsstrategi er da å kombinere det kjente med det mer ukjente. Vi har ofte ikke vært redd for det man kan kalle en «djerv» programmering. Vi tror på verdien av og

potensialet i å kunne «utfordre» vårt publikum også med ukjent repertoar og ny musikk. Basis for en slik tenkning ligger imidlertid i å ha et stabilt og lojalt kjernepublikum. Samtidig må vi også over tid ha en balanse i konsertseriene for å holde på publikumsoppslutningen, altså ved at et «smalere» program i en uke fortrinnsvis bør følges av et program med bredere appell den påfølgende osv. Våre erfaringer tilsier at løssalgspublikummet er gjennomgående nokså sensitivt i forhold til repertoar. Erfaringen tilsier også en tendens til at enkelte abonnementsplasser blir stående tomme på konsertdager med «utfordrende» eller ukjent repertoar. Men abonnementsystemet gjør det samtidig mulig å ha 7-800 mennesker i salen selv med et rent samtidsprogram i vår serie. Et så høyt publikumstall ville neppe vært mulig uten.

Det er uansett slik at vi ikke finner den «gode resepten» en gang for alle. Hva som viser seg å trekke et stort publikum kan ofte være like overraskende som det motsatte.

2.6. Hvordan arbeider orkestret med egevaluering som en del av den løpende virksomheten, eventuelt også i styresammenheng

Selskapets løpende egevaluering skjer på ulike nivå og i ulike fora.

Produksjonene evalueres fortløpende:

- Innlevering av standardisert evalueringsskjema fra den enkelte musiker mhp. produksjonens dirigent (anonymt) i ukentlig møte i programkomiteen
 - fremførelsen som sådan
 - dirigenten – i lys av innkomne besvarelser fra musikerne
- i ukentlig møte i ledergruppen
 - primært med tanke på praktisk/teknisk avvikling og publikumsservice
 - besøkstall

Virksomhetens samlede resultater evalueres en gang årlig i styrets strategisamling, der også representanter fra Programkomite, Faglig Råd og Orkesterkomite deltar sammen med ledergruppen og styret.

2.7 Egenvurdering av kvalitet.

2.7.1 Hva vil dere med orkestret? Hvilke kunstneriske visjoner har dere for orkestret? Hva er bestemmende for repertoarprofilen?

Vår visjon – «Det åpne orkestret – som beveger og beriker», uttrykker i kortform vår hovedambisjon for orkestret og selskapet.

Vår misjon er først og fremst å være nasjonalorkester for Bergen og Vestlandets befolkning. Vi skal være orkestret for alle her vest.

Når det gjelder repertoarprofilen, er det naturlig å ta utgangspunkt i det hovedmål og de delstrategier i gjeldende strategiplan som er relevante for utdyping av dette:

Repertoaret som fremføres i løpet av en sesong (august-juni) skal:

- *Ha stor bredde.*

- Jevnlig presentere de mest kjente verkene i orkesterlitteraturen.
- Tilpasses hensynet til orkestrets kunstneriske utvikling.
- Gjøre det mulig å engasjere ettertraktede dirigenter og solister.
- Inneholde norsk musikk og verk av vestlandskomponistene spesielt.
- Inneholde viktige verk av nålevende komponister og verk komponert de siste 50 år.
- Ha 2-3 urfremføringer av norske og internasjonale komponister, alene eller i samarbeid med andre fremføringsinstitusjoner.
- Inneholde 2-3 sceniske eller konsertante operaproduksjoner.
- Inneholde sentrale verk for kor og orkester.
- Koordineres med og avstemmes mot abonnementsstrategien.
- Inneholde prosjekt/verk i ulike formater tilpasset ulike arenaer og målgrupper, herunder mindre prosjekter med oppsøkende program.
- Inneholde minst 2 populærprogram for nye publikumsgrupper, herunder minst en friluftskonsert eller på annen arena.
- Vektlegge fortsatt utvikling og kvalitetsforbedring av formidlings-programmene rettet mot barn og unge, herunder to hele uker med konserter/prosjekter for barn, unge og studenter.
- Inneholde programelementer som retter seg mot et etnisk mangfoldig publikum og som bidrar til repertoarmessig utvikling.
- Ha ett til to gjestespill på egen arena

Som nevnt under punkt 2.2, har orkesteret i Littons periode lagt stor vekt på det tyske senromantiske repertoaret, i tillegg til det russiske repertoaret. Dette har bidratt til å dyrke fram en unik orkesterklang, som først og fremst er preget av en rik og varm strykerklang. Samtidig ser vi at det er en fare for at et slikt repertoarfokus går på bekostning av de finere nyanser, og orkesteret kan nok bli bedre til å «snakke med små bokstaver».

For å utvikle orkesteret videre, har vi i evalueringsperioden startet en dreining mot å gi repertoaret fra barokken til de tidlige romantikerne større plass. Dette sammenfaller også med vår nye sjefdirigent Edward Gardners repertoar, og vil være viktig for den tekniske utviklingen av orkesteret. Vi engasjerer i større grad enn før «tidligmusikkspesialister» (eksempelvis Maasaki Suzuki, Paul McCreech, Andrew Manze, Ton Koopman og Rinaldo Alessandrini) til det tidligromantiske og klassiske repertoaret, og også til musikk fra barokken.

I september 2013 gjennomførte vi en svært vellykket og for alle involverte forfriskende månedslang festival i Johanneskirken - «Bach to the future». Her var vårt mål å «ta tilbake» barokkrepertoaret (Händel og Bach), fornye vår stilistiske innfallsvinkel til klassikerne (Haydn og Mozart), og å ta med oss dette inn i det tidligromantiske repertoaret (Mendelssohn). Denne satsingen fortsetter i kommende sesonger med de ovenfor nevnte dirigentene.

For de kommende sesonger, (som har vært planlagt i evalueringsperioden), vil vårt fokus på det russiske repertoaret hovedsakelig knyttes til gjennomføringen av Littons Prokofiev-prosjekt; symfonier, suiter og instrumentalkonserter på konserter og på CD.

Med vår nye sjefdirigent Edward Gardner vil vi se mer av det klassiske og tidlig-romantiske repertoaret, i tillegg til deler av det 20. århundres repertoar som vi ikke tidligere har gjort mye av. Det er i tillegg gledelig å se at Gardner allerede har et stort engasjement for norsk

musikk, og flere lytteseanser og gjennomganger av norsk symfonisk musikk er allerede gjennomførte med ham. Han dirigerer i kommende sesong ikke mindre enn 4 urfremførelser av norske komponister!

To nye symfonisykluser er under planlegging: Brahms med Edward Gardner, og Nielsen med Thomas Dausgaard. Parallellt med dette har vi en repertoarlinje gjennom våre sesonger med britisk musikk (Elgars *Enigmavariasjoner* og oratoriet *King Olaf* på konserter og CD), Delius' «norske» verk på konsert og CD, samt sentrale verk av Benjamin Britten; *War Requiem*, operaen *Midsummernights Dream*, *Sinfonia da Requiem* mm. Også dagens britiske komponister: Ryan Wigglesworth (*Augenlieder*, *Sternenfall* og et nytt bestillingsverk), Robin Holloway, James MacMillan og Sally Beamish.

I evalueringsperioden har vi også startet en programlinje med Berlioz' orkesterverker som går over flere sesonger, og som allerede har resultert i en innspilling av hans overtyrer med Sir Andrew Davis som dirigent. Som tidligere nevnt, har vi nå i hver sesong uker der komponister dirigerer sine egne verker. Dette hjelper oss og publikum til å komme «under huden» på den nye musikken.

I likhet med noen av verdens fremste orkestre, er vi både symfoniorkestre og operaorkestre. Dette gir oss et større og mer allsidig repertoar og gjør oss til et mer fleksibelt ensemble. Repertoaret spenner fra operaklassikerne *La Boheme*, *Hoffmanns eventyr*, *Don Giovanni*, *Fidelio* og *Aida*, for å nevne noen av titlene i fra de siste og kommende sesonger, til sjeldnere framførte (i alle fall i Norge) mesterverk; Janáčeks *Den listige lille reven*, Brittens *En midtsommernatts drøm* og Rimskij-Korsakovs *Gullhanen*, og moderne operaer som Saariahos *L'amour de loin* og Tan Duns *Marco Polo*.

Valg av dirigenter og samarbeidet med disse er naturligvis et viktig element i repertoarutviklingen. Dirigenter på internasjonalt toppnivå er nå innenfor rekkevidde for oss, men invitasjon av disse må hele tiden veies mot våre finanser. Våre gjestedirigenter velges for å komplettere vår sjefdirigent og første gjestedirigent i repertoar og arbeidsmetoder.

Mye tid og krefter har blitt lagt ned i arbeidet med å etablere en tydelig identitet ovenfor de viktigste agenturer og artistmanagere internasjonalt. Disse befinner seg i stor grad i London, og vi oppsøker dem flere ganger hvert år. Dette arbeidet har vist seg å være utslagsgivende for at vi nå får stadig bedre, mer interessante og aktuelle dirigenter og solister til å komme til vårt orkester. Arbeidet ble intensivert etter vår suksess på PROMS i 2007 –«vårt internasjonale gjennombrudd», og i årene som fulgte banket vi hyppig på agenturdørene i London med budskapet om at en rivende kunstnerisk utvikling var på gang i Bergen. I dag har vi nære relasjoner bygget på tillit og personlig oppfølging med alle de viktigste beslutningstagerne i vår del av den internasjonale musikkbransjen, og i stadig større grad oppsøker disse nå oss i Bergen.

Vi ønsker selvsagt å jobbe med norske dirigenter, og tar et nasjonalt ansvar for utviklingen av unge norske dirigenter. Sentralt i dette er vårt omfattende *assistentdirigentprogram*. Dette er et åpent årsprogram med mulighet for forlengelse. Våre assistentdirigenter har så langt vært Torodd Wigum, Trond Husebø, Halldis Rønning, og i inneværende og neste sesong er det Kai Grinde Myrann.

Stillingen kan søkes av alle, og kandidaten velges ut etter prøvedirigering med orkestret. Den utvalgte får lede en rekke egne konsertprosjekt, og er med i planleggingen disse. I tillegg er en viktig oppgave å assistere sjefsdirigenten og enkelte andre dirigenter med forprøver, under store og krevende produksjoner, og i forbindelse med plateinnspillinger. Ved alle våre Svendsen og Halvorsen innspillinger med Neeme Järvi avholdt assistentdirigentene forprøver, og i de fleste tilfeller assisterte de også under innspillingene. Assistentdirigenten skal kunne hoppe inn for sjefdirigenten og andre ved sykdomsforfall. Således ble det for eksempel til at assistentdirigent Trond Husebø fikk dirigere skandinaviapremiere på et nytt stort verk av Sofia Gubaidulina, samt Brahms 1.symfoni på abonnementskonsert, da ukens dirigent måtte melde frafall. Halldis Rønning ledet bla. en hel gjennomgang av Bartoks opera *Ridder Blåskjeggs borg* på korteste mulige varsel da Edward Gardner ble syk, og Torodd Wigum knyttet, gjennom å assistere ved Halvorsen-innspillingene, nær kontakt med Neeme Järvi, noe som førte til videre oppdrag i Estland og Tyskland. Assistentdirigentene følges opp gjennom et tilbakemeldingssystem, og inviteres også inn i diskusjoner i komiteer og utvalg. I tillegg til verdifull erfaring på podiet, ønsker vi å gi de unge dirigentene forståelse for hvordan en orkesterorganisasjon fungerer, og vi hjelper dem også på veien til å få seg agenter og managere. Vi holder kontakten med alle våre tidligere assistentdirigenter, og inviterer dem tilbake også etter at deres perioder har gått ut.

Vi tar også ansvar for våre unge solister, gjennom vår siden 1938 tradisjonsrike og svært attraktive *De unges Konsert*, der de fleste av landets ledende solister har hatt en viktig debut i ung alder, etter å ha blitt valgt ut etter prøvespill i Bergen, Oslo, Göteborg, Stockholm og København.

2. 7.2 Hva gjør dere for å opprettholde og styrke engasjementet innenfor orkestret?

Orkesterinstitusjonens arbeidsform har en nokså tydelig to-delt praksis og kultur. Program – og planleggingsmessige beslutningsprosesser foruten musikeransettelser kjennetegnes ved en større grad av ansattemedvirkning og -medbestemmelse enn hva man normalt finner ved tilsvarende prosesser i teatrene og operaen. På den annen side preges selve orkestrets produksjonsgjennomføring i prøve- og konsertsituasjon av én leders autonomi og autoritet, nemlig dirigentens vilje.

Den medvirkningsbaserte beslutningsmodellen sikrer engasjement og forankring, den drar fordel av de ansattes kompetanse og erfaring, og den sikrer legitimitet til beslutningene.

Nærmere om de medvirkningsbaserte prosessene:

Programkomiteen:

Programleggingen skjer primært gjennom det samarbeid som finner sted i programkomiteen (PK). PK består av 3 musikere valgt av de ansatte, i tillegg til programsjef og direktør.

Komiteen skal holde seg oppdatert mht utviklingen nasjonalt og internasjonalt innen repertoar, artister og komponister innen sektoren, og skal forestå

- utviklingen av langsiktige kunstneriske strategier og programmer

- utarbeidelsen av de respektive sesongers programmer og produksjoner i tråd med vedtatte mål, strategier og økonomiske rammer
- valg av solister, dirigenter, kor, andre ensembler mv til de aktuelle produksjoner
- oppfølging av de aktuelle produksjoner og dirigenter msp fortløpende evaluering

Det skal så langt som mulig tilstrebes enighet i alle vesentlige spørsmål. Programarbeidet er således i det alt vesentlige konsensus-basert og utformingen av det kunstneriske program har karakter av en form for kollektivt kunstnerskap. Ved eventuell uenighet har direktøren den endelige beslutning, og bærer det endelige ansvaret. Valgperioden for musikerrepresentantene er 3 år.

Faglig Råd:

Faglig Råd er rådgivende organ for Stiftelsens ledelse i musikkfaglige spørsmål. Her konfererer ledelsen med en større gruppe valgte musikerrepresentanter om orkestrets kunstneriske linje og orkesterfaglige spørsmål. FR er også rådgivende organ for ledelsen i ansettelses- og permisjonsspørsmål.

Rådet består av 9 faste medlemmer valgt av og blant orkestrets fast ansatte musikere.

Leder av Faglig Råd er også leder av prøvespillkomiteen. Valgperioden er 2 år.

Prøvespillkomiteen(e):

For vurdering av kandidater og innstilling for ansettelse i ledige musikerstillinger og -vikariater oppnevnes en prøvespillkomité av og blant alle fast ansatte musikere i orkestret. Komitéen har ulik sammensetning avhengig av hvilken instrumentstilling det skal prøvespilles for. Sjefdirigent/Kunstnerisk leder har stemmerett, og dennes syn gis vekt og innflytelse. Prøvespillkomiteens innstilling sendes adm. dir. som har ansettelsesfullmakt fra Stiftelsens styre.

Den kunstneriske planlegging skjer ut fra ovenstående i prinsipp etter følgende modell:

- Styret fastsetter hovedmål, strategier og prioriteringer samt finansielle rammer for planlegging av den kunstneriske virksomheten for en gitt sesong/periode etter innstilling fra adm. dir., basert på forbehandling i organisasjonen.
- Adm. dir. har ansvaret for å iverksette og følge opp styrets vedtak i organisasjonen.
- Basert på ovenstående forestår programsjef sammen med programkomité og sjefdirigent den løpende programlegging og valg av kunstneriske utøvere (solister, dirigenter mv).
- Programsjefen rapporterer til adm. dir., inngår i dennes ledergruppe, og skal jevnlig avstemme den kunstneriske planlegging med adm. dir., spesielt i forhold til de føringer som styret har vedtatt.
- Det skjer en periodisk avstemming av planene gjennom kontaktmøter med Orkesterkomiteen, som er de ansattes fagforeningsrepresentasjon
- Adm. dir. fremlegger programforslag for sesongen/perioden for styret for å innhente eventuelle merknader i forhold til de vedtatte overordnede mål, strategier og finansielle rammer. Dette skjer normalt to ganger pr. år.
- De endelige sesongplaner presenteres for alle ansatte i plenumsmøte.

Ved valg av sjefdirigent, eventuelt kunstnerisk leder, iverksettes bredere prosesser som inkluderer alle ansatte, gjennom rådgivende fellesmøter og anonymiserte avstemninger.

Gjennom gruppevisе forventningssamtaler avstemmes musikernes og ledelsens gjensidige forventninger i forhold til hverandre.

Ledelse/administrasjon har regelmessige kontaktmøter med musikernes tillitsvalgte (orkesterkomite/tariffkomité/turnékomité) for å informere og drøfte løpende spørsmål og problemstillinger knyttet til produksjonsplanene.

Interne allmøter arrangeres 4-5 ganger årlig for informasjon og diskusjon om den løpende virksomheten. Direktør sender eget månedsbrev til alle ansatte.

Engasjement, identitet og felleskultur styrkes også gjennom ulike typer trivselsfremmende tiltak som personalfester, markering av åremålsdager, jubileer, gjennom god kantineordning, osv.

Turnevirksomhet, nasjonalt og internasjonalt, er også viktig som engasjements- og identitetsfremmende tiltak.

Et viktig tema i denne sammenheng er også i hvilken grad de kunstnerisk ansatte ved orkesteret sikres faglig påfyll og videre-/etterutdanning. Dette redegjøres for i det følgende:

Selskapet har en relativt liberal permisjonsordning der målet er å vedlikeholde og heve musikernes kunstneriske nivå og trivsel. Rent strategisk ønsker man å gi musikerne mulighet til personlig utvikling, faglig påfyll og utfordringer - også utenfor orkesteret. Musikere innvilges ofte lengre ulønnede permisjoner for å arbeide i andre orkestre. Slik håper man at musikerne kan tilføres nye impulser som også på sikt kan komme orkestret til gode. Musikere kan få fri én dag med lønn for å prøvespille i annet orkester.

Musikere som er tildelt offentlig stipend kan få permisjon med lønn til studieformål, maksimum 3 uker pr. musiker pr. år. Selskapet kan yte totalt inntil 12 slike permisjonsuker pr. år. Innvilges musikerne permisjon, dekker selskapet alle vikarutgifter for musikere som er tildelt offentlig stipend.

Stiftelsen Harmoniens Fondsforvaltning og Harmoniens Venner tildeler også stipend til studieformål for musikere, der Stiftelsen følger opp med permisjonsordning.

Selskapet har innført ordning med et antall lønnede friuker for ledelsen i strykergruppene. Disse ukene kan benyttes til faglig påfyll eller ekstra forberedelse/personlig øving, men også til avlastning når man mener at dette er påkrevet.

Orkesteret har forsøkt å iverksette et prosjekt i samarbeid med Administrativt Forskningsfond (AFF): Lederutvikling for gruppeledere. Som gruppeleder har man både et faglig ansvar og et personallederansvar. Det nevnte prosjekt retter seg mot problemstillinger knyttet til personallederansvaret. Prosjektet har ikke reelt kommet i gang, men vil trolig i første omgang fokusere på individuell lederveiledning.

Følgende relevante regler i sakens anledning er for øvrig nedfelt i gjeldende overenskomst mellom Musikksekskapet Harmonien og Musikernes Fellesorganisasjon:

- I forbindelse med avleggelse av eksamen gis det fri med lønn eksamensdagen samt 2 lesedager før hver eksamensdag. Ved avleggelse av hjemmeeksamen over en lengre periode gis det fri med lønn den dagen oppgaven leveres og 2 lesedager før eksamen.
- Permisjon med lønn i samband med yrkesrelevante studieformål kan gis til arbeidstakere som har vært tilsatt i virksomheten sammenhengende i minst 2 år.
- For videreutdanning som er relevant for stillingen, kan virksomheten innvilge arbeidstakere full lønn for permisjonstiden eller deler av denne. Det gis ikke permisjon med lønn for grunnutdanning.
- Studiepermisjon kan, dersom tjenesten tillater det og etter arbeidsgivers vurdering, også innvilges til arbeidstakere med mindre enn 2 års sammenhengende tjeneste i virksomheten.

2.7.3 Hva gjør dere i orkestret for å opprettholde og styrke engasjementet utad?

Vi ser på Bergen Filharmoniske Orkester som et meget viktig nav i Bergens og Vestlandets musikkliv. Svært mye av det frivillige musikkliv, musikkopplæring og instruktørvirksomhet drar stor fordel av at Bergen har et profesjonelt orkester med 100 høyt kvalifiserte musikere. Det profesjonelle musikk- og scenekunstliv i Bergen drar naturligvis også veksler på det samme. Vår visjon om «det åpne orkestret» svarer opp med en eksplisitt innstilling om å ville utvikle denne siden av vår samfunnsrolle ytterligere. Også som konsekvens av å være et nasjonalorkester, har selskapet utviklet et betydelig nettverk av samarbeidspartnere.

Festivaler:

Festspillene: Orkesteret har siden de første Festspillene ble arrangert i 1953 vært en av festivalens grunnpilarer. Antall produksjoner pr festspill har variert noe, men snittet har vært mellom to og fire. Store prosjekt har vært realisert, slik som Schönbergs Gurrelieder og Mahlers 8. symfoni. Store dirigenter og solister har i tidligere år vært hentet inn; Eugene Normandy, Thomas Beecham, Leopold Stokowski, Ernest Ansermet, Isaac Stern, Emil Gilels, Yehudi Menuhin, etc.

Festspillproduksjoner 2010-2013:

2013:

- Åpningsseremoni
- Tan Dun: *Marco Polo*. Produsert av Bergen Nasjonale Opera
- Benjamin Britten: *War Requiem*

2012:

- Edvard Grieg: *Peer Gynt* - Festspillene 60 års jubileumskonsert
- Hector Berlioz: *La damnation de Faust*

2011:

- Åpningsseremoni
- Prokofiev: *Romeo & Julie*, i samarbeid med Nordic Black Theatre
- Igor Stravinsky: *Oedipus Rex*
- Giuseppe Verdi: *Messa da Requiem*

2010:

- Philip Glass: *Koyaanisqatsi*
- Robert Schumann: Symfonisyklus, fiolin – og klaverkonsert

Når det gjelder samarbeidsform har det normalt vært slik at begge parter (orkestret og FiB) fortløpende tar initiativ overfor hverandre og har regelmessig dialog om utvikling av ulike prosjekt. Den overordnede strategien for samarbeidet er bl.a. å utvikle prosjekt som partene hver for seg ikke ville hatt mulighet til å gjennomføre, og derigjennom skape synergier. Det kan dreie seg om særskilte verk, konsepter, spesielle solister eller engasjement av en særskilt dirigent. En rekke store og viktige produksjoner har således blitt realisert på denne måten, og som har bidratt vesentlig til Festspillenes samlede profil og program. For orkestret har de fleste av produksjonene vært kunstnerisk interessante og utfordrende, men det hører med i et gjensidig samarbeid at man også må bidra i prosjekt som ikke alltid er ens eget førstevalg. Finansielt innebærer samarbeidet som hovedregel at FiB dekker de prosjektvariable kostnader utover det faste orkestret. Selskapet er representert i Festspillenes representantskap.

Hardingtonar (Norheimsund, Hardanger): Med unntak av ett år har orkesteret vært fast gjest og musikalsk hjørnestein på Hardingtonar siden starten i 1991. Deltakelsen her er et viktig element i orkesterets regionale satsing. Festivalen ble etablert ut fra et ønske om å øke kjennskapen til bygdens egen komponist Geirr Tveitt, og orkesteret har i regelen hatt Tveitt på programmet.

Fartein Valen Festivalen (Haugesund): Festivalen arrangeres hvert år på komponistens hjemsted Valevåg samt i Haugesund. Formålet med festivalen er å spre kunnskap om Fartein Valens musikk. BFO alternerer med SSO, og spiller således hvert annet år på Fartein Valen Festivalen.

Gloppen Musikkfest (Sandane): Ble etablert i 2003 for å bidra til «å skape eit aktivt kunst- og kulturmiljø på høgt kunstnarleg nivå i Gloppen og Nordfjord-regionen, men også for omliggande distrikt». Orkesteret deltok på musikkfesten for første gang i 2013 med Griegs Peer Gynt, men har flere ganger tidligere spilt i Trivselshagen (kulturhuset på Sandane). Orkesteret vil delta på festivalen i 2014.

Borealis (Bergen): Er en festival for samtidsmusikk, støy og lydkunst som finner sted hvert år i Bergen. Festivalens kjerne er et variert utvalg samtidsmusikk, lydkunst, performancer, korps og kor, ensemble, musikklag, piano, elektronisk musikk, DJer og mer. Bergen Filharmoniske Orkester er en av festivalens medlemsorganisasjoner.

Utdanningsinstitusjoner: Praksisplasser og talentutvikling:

Selskapet har i evalueringsperioden hatt et økende samarbeid med musikkutdanningsinstitusjoner, både regionalt og nasjonalt for å bidra i utviklingen av unge musikk talenter og -studenter.

- Griegakademiet: Orkesterpraksis og korpraksis for bachelor- og masterstudenter
- Barratt Due, Bergen: Orkesterpraksis for elever i talentprogrammet i Bergen.
- Musikkhøgskolen: Orkesterpraksis for bachelor – og masterstudenter.

Utdanning i Bergen:

Hvert år samarbeider orkesteret med Utdanning i Bergen (et samarbeid mellom Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen, Norges Handelshøyskole, Kunst- og designhøgskolen i Bergen, NLA Høgskolen, Høgskolen Betanien, Haraldsplass diakonale høgskolen, Studentsamskipnaden i Bergen, Bergen kommune, Hordaland fylkeskommune og Bergen næringsråd) om en festkonsert for nye studenter. På konsertene har vi lagt vekt på å vise hvem vi er ved å presentere symfoniske tungvektere.

Studentersamfunnet:

Selskapet er hovedstøttespiller for Studentersamfunnet i Bergen. Konkret innebærer det at kammergrupper fra orkesteret med jevne mellomrom opptre på Det Akademiske Kvarter med korte gratiskonsert. De siste årene har også Studentersamfunnet lagt sine åpningsmøter og debatter til Grieghallens foajé og koblet dette opp med en orkesterkonsert. Våren 2013 var for eksempel temaet for åpningsmøtet den politiske situasjonen i Russland med hans Wilhelm Steinfeld og Frank Aarebrot som innledere, mens Beethovens «Skjebnesymfoni» sto på konsertprogrammet. Innbakt i samarbeidet er også annonsering av våre konserter i semesterprogrammene til Studentersamfunnet.

De Unges Konsert:

Den første De Unges Konsert ble arrangert i 1938 og feiret i 2013 75-års jubileum. Så langt har mellom 500 og 600 unge talenter fått sjansen til å opptre med et profesjonelt symfoniorkester. Konserten hadde i begynnelsen lokal og regional deltakelse, så ble den et nasjonalt evenement med prøvespill i Bergen og Oslo (Griegakademiet og Barratt-Due Musikk institutt). Takket være støtte fra Kavlifondet har vi siden 2011 kunnet øke nedslagsfeltet til Norge, Sverige og Danmark. I tillegg til prøvespillene i Norge arrangeres de nå også i København (Det Kgl Musikkonservatorium), Göteborg (Musikhögskolan) og Stockholm (Kungliga Musikhögskolan). Kavlifondets støtte gjør det mulig å gi deltakerne et stipend på kr. 25.000.

Bergen kulturskole:

Vi har gjennom en årrekke hatt et nært forhold til Bergen kulturskole. Siden 2004 har vi samarbeidet om *Nøtteknekkeren*. Vi sørger for musikken, mens kulturskolen stiller med dansere (fra skolens talentprogram for dansere), koreograf, regissør og kostymer. Balletten har etablert seg som en viktig juletradisjon i Bergen med fire til fem forestillinger hvert år. I tillegg samarbeider vi om utvalgte familieforestillinger, for eksempel Musikalske julekort hvor inntil 200 barn har deltatt på scenen sammen med orkesteret. Mange av de unge musikerne har fått anledning til å sitte sammen med sine eldre kolleger i orkesteret. I ulike sammenhenger har vi også brukt kulturskolens andre ressurser, som Bergen Ungdomsstorband. Sistnevnte har varmet opp til ulike konserter i Grieghallens foajé.

Den Kulturelle Skolesekken (DKS):

DKS har vært en viktig samarbeidspartner gjennom flere år for å kunne realisere vårt formidlingsprogram «Bli inspirert» ut til grunnskolene i Bergen. Se også pkt. 2.7.7 for nærmere omtale.

Orkestre, opera, ensembler og kor:**Bergen Unge Kammerorkester (BUKO):**

BUKO ble stiftet høsten 2001 etter initiativ fra unge musikere. De ønsket seg muligheten til utviklende kammermusikalsk samspill sammen med jevnaldrende i Bergen og Hordaland. Orkesteret ledes av fiolinisten Tone M. Birkeland, som til daglig er ansatt i Bergen Filharmoniske Orkester. Musikerne er i alderen 16 - 25 år og rekrutteres bl.a. fra Bergen kulturskole, Langhaugen og Kongshaug musikkgymsnas og Griegakademiet. Orkesteret er en arena hvor de unge musikere får utfordringer både ved krevende samspill og ved å opptre som solister. Orkesteret mottar en årlig økonomisk støtte fra oss, og gir konserter i vår regi. BUKO har også vært brukt på familiekonserter og vestlandsturné, og ansees som et rekrutteringsorkester for strykere.

Ung Symfoni (US):

US har base i Bergen og kan regnes som det fremste ungdomsorkesteret i Norge som ikke er prosjektorientert. Musikernes gjennomsnittsalder er ca. 20 år og orkesteret har full symfonisk besetning, med ca. 10 helgesamlinger i året. Hovedtyngden av medlemmene kommer fra Hordaland, men orkesteret har pr dato medlemmer fra hele sør Norge. Kjell Seim er fast dirigent. BFO har engasjert Ung Symfoni for familiekonserter samt på Nøtteknekkeren ett år. Det eksisterer pr i dag ikke noe formelt samarbeid mellom oss, men orkesterets musikere brukes som instruktører på orkesterets samlinger. Det arbeides nå med en plan for at Ung Symfoni kan inngå som basis ved etablering av et eget ungdomssymfoniorkester tilknyttet selskapet, Bergen Filharmoniske Ungdomsorkester, med lansering i vårt jubileumsår 2015.

Edvard Grieg Kor (tidligere KorVest):

Se tidligere omtale når det gjelder kunstnerisk samarbeid. Selskapet engasjerer seg i etablering og drift av EGK ved at direktør er engasjert i styringsgruppen for EGK.

Bergen Filharmoniske Kor (BFKOR):

Koret har utviklet seg svært godt kunstnerisk de siste årene under ledelse av Håkon Matti Skrede og har medvirket i en rekke produksjoner. Se også tidligere omtale.

BIT20 Ensemble:

BFO har i perioden utviklet et tettere kunstnerisk og programbasert samarbeid med BIT20 Ensemble, delvis fasilitert gjennom at BIT20s kunstneriske leder, Baldur Brønnimann, også brukes som gjestedirigent i BFO. Flere av våre musikere er faste medlemmer av BIT20 og inngår også i styret for ensemblet. Bl.a. følgende prosjekt har vært realisert:

2013:

- 28. februar: konsert med både BFO og BIT20 Ensemble. HK Gruber, dirigent, Martin Grubinger, perkusjon. Weill, Gruber (*Frankenstein!!* og *Into the Open*). Musikalsk nachspiel med BIT20 Ensemble i foajeen etter konserten.

2012:

- 18. oktober: BIT20 Ensemble med egen konsert i vår konsertserie. Reinert de Leeuw, dirigent, Unni Løvliid, sang. Bartók, Ligeti, Matre og Berio.
- 19. januar. BIT20 Ensemble med konsert i vår konsertserie. Baldur Brönnimann, dirigent, solister. Boulez, Leroux, Milhaud.
- 29. mars: konsert med både BIT20 Ensemble og BFO i vår konsertserie. Baldur Brönnimann, dirigent, Lawrence Power, bratsj. Wallin, Stravinsky. Musikalsk nachspiel med BIT20 Ensemble i foajeen etter konserten.

Orkesterutveksling nasjonalt

De to nasjonalorkestrene i Bergen og Oslo har innledet et samarbeid om å gjeste hverandres konsertserier med jevne mellomrom. Den første utvekslingen skjer i sesongen 13/14:

13. desember 2013: Oslofilharmonien med Petrenko spiller i BFOs serie i Grieghallen

13. mars 2014: BFO med Gardner spiller i OFOs serie i Oslo Konserthus

I evalueringsperioden har orkestret med Litton også gjestet Operaen i Oslo og Trondheim Symfoniorkester har med Urbansky gjestet BFOs serie i Grieghallen

Bergen Nasjonale Opera (BNO):

Selskapet er medstifter av BNO og har inngått en fast og forpliktende samarbeidsavtale med BNO og samarbeider om flere produksjoner pr år - to i orkesterets sesong og ofte en på Festspillene. Sjefdirigent Andrew Litton er kunstnerisk rådgiver for BNO.

Samarbeidsprosjekter i perioden:

2013:

- Ludwig van Beethoven: *Fidelio*
- Leos Janáček: *Den listige lille reven*
- Tan Dun: *Marco Polo*

2012:

- Emmanuel Chabrier: *L'Etoile*
- Operafest

2011:

- Richard Wagner: *Siegfried* (konsertant)
- Jaques Offenbach: *Hoffmanns eventyr*
- Stravinskij: *Oedipus Rex*

2010:

- Wolfgang Amadeus Mozart: *Figaros bryllup*
- Giacomo Puccini: *La Boheme*
- Philip Glass: *Koyaanisqatsi*

Institusjoner og arenaer:

Sogn og Fjordane fylkeskommune

Fylkeskommunen samt kommunene Førde, Sogndal og Gloppen er samarbeidspartner for orkesterets konserter og turneer i Sogn og Fjordane Fylkeskommune. Selskapet har inngått 4-årig samarbeidsavtale med fylkeskommunen. Våre turneer har i perioden vært som følger;

2013:

- 5. og 18. januar: Nyttårskonserter i Førdehuset og Sogndal kulturhus
- 28. - 29. august: Vestlandsturne. Førdehuset og Trivselshagen, Sandane. Edvard Grieg: Peer Gynt

2012:

- 6. og 7. januar: Nyttårskonserter i Førdehuset og Sogndal kulturhus
- 9. og 10. mai: Vestlandsturne: Førdehuset og Trivselshagen, Sandane. Andrew Litton, Ragnhild Hemsing. Elgar, Grieg, Halvorsen og Vivaldi.

2011:

- 7. og 8. januar: Nyttårskonserter i Førdehuset og Sogndal kulturhus

2010:

- 8. og 9. januar: Nyttårskonserter i Førdehuset og Sogndal kulturhus
- 6.- 8. mai: Vestlandsturné; Førdehuset, Trivselshagen, Sandane og Florø Kulturhus. Ole Kristian Ruud, Eldbjørg Hemsing. Grieg, Bruch, Sibelius

Oseana:

Siden det nye kulturhuset på Os ble åpnet i 2011 har orkesteret jevnlig hatt konserter der, gjerne koplet opp mot en Vestlandsturne.

BEK:

Bergen Senter for Elektronisk Kunst (BEK) fungerer som et nasjonalt ressurscenter innenfor kunst og ny teknologi. BEK representerer et høykompetent og kreativt miljø i Bergen, og BFO har i perioden «åpnet opp» også mot dette miljøet. BEK blir samarbeidspartner for ett av våre viktigste jubileumsprosjekter; konserten Harmoniens beskrivelser i desember 2015, der tre generasjoner bergenskomponister sammen skriver ny musikk til en helt konsert, og altså i samarbeid med BEK. Vi har i tillegg ett annet stort fremtidig multimedia-prosjekt under planlegging med BEK.

Edvard Grieg Internasjonale Piano Konkurransen:

Orkesteret har inngått samarbeidsavtale med Kunstmuseene i Bergen, avd. Troidhaugen, om konkurransens finalerunde i Grieghallen. Konkurransen ble flyttet fra Oslo til Bergen i 2012, og den første finalen ble arrangert i september 2012, og den neste finner sted i oktober 2014.

Grieghallen as:

Selskapet er største bruker av Grieghallen og var sammen med Festspillene den viktigste beveggrunn for å bygge konserthuset, som åpnet i 1978. Grieghallen as mottar ingen offentlig støtte for driften av huset, og må derfor hente alle sine nødvendige inntekter fra utleie, konferanser og annen kommersiell virksomhet. Dette innebærer både høye husleiekostnader for selskapet og en fortløpende balansering mellom orkestrets og øvrige kulturbrukeres behov (herunder Festspillene og Bergen Nasjonale Opera) og den nødvendige kommersielle virksomhet. Blant annet er orkestret per kontrakt utestengt fra bruk av Griegsalen i visse uker av året, på grunn av FiB og Gullrutens arrangementer. BNOs behov for Griegsalen til sceneprøver gir samme effekt. Fra tid til annen oppstår reelle interessekonflikter. Vi har imidlertid jevnt over en meget god dialog med husets ledelse, og begge parter har vilje til å finne frem til så optimale løsninger som mulig. Samtidig har Grieghallen engasjert seg også i spesifikke kulturelle prosjekt som kommer orkestret til gode, eksempelvis samarbeid om den årlige oppsetning av *Nøtteknekkeren*, etablering og drift av Edvard Grieg Kor, Kultur Vest osv. Gjennom vår fondsforvaltning har vi en styrerepresentant i Grieghallens styre.

Internasjonalt:

Som tidligere nevnt, orkestret har et økende samarbeid med en flere internasjonalt ledende orkestre om felles bestillingsverk. I vårt Opus 250 inngår hele 10 internasjonale bestillinger. Vi samarbeider på det nordiske planet særlig med Gøteborgs Symfoniker, som er Sveriges nasjonalorkester og beliggende i Bergens vennskapsby. For jubileet inngår vi et unikt samarbeid om Schönbergs *Gurrelieder*, der begge orkestre bidrar med opp til 50 av sine musikere til de respektive selskaps fremførelser og innspilling.

Harmoniens Venner (HV):

Orkesterets venneforening er en av oppretterne av stiftelsen og utgjør en del av musikksekskapets «familie». HV utnevner to medlemmer til stiftelsens styre. En av disse er også leder av Stiftelsen Harmoniens Fondsforvaltning. Foreningen har ca. 600 medlemmer. Vi samarbeider med HV om markeds- og informasjonstiltak i forbindelse med våre konserter. Konkret betyr dette CD-salg, venneverving og andre tiltak. I forbindelse med internasjonale turneer organiserer HV egne vennereiser. HV arrangerer kammerkonsserter for sine medlemmer og orkesterets musikere står som regel for de kunstneriske innslagene, ofte som gjenytelse for stipend de har fått fra HV. HV har påtatt seg utgivelsen av den store jubileums-historieboken.

NRK:

NRK er en selvsagt samarbeidspartner, og som vi har jevnlig dialog med. NRK sender vanligvis mellom 15 og 20 av våre konserter på radio pr sesong. I en periode har rettighets spørsmål knyttet til fremførelse av nyere verk redusert antall sendinger, men det problemet er nå løst. Avstanden til Oslo og mangelen på lokale produksjonsfasiliteter gjør at TV-opptak gjøres svært sjelden. NRK gjorde kun to TV-produksjoner i evalueringsperioden. Våre to strømminger våren 2013 ble sendt over nrk.no.

Kultur Vest:

Selskapet har engasjert seg i etablering og drift av denne interesseorganisasjonen, som er unik i Norge. Selskapets styreleder er medlem av styret i KV.

Norsk teater- og orkesterforening (NTO)/Spekter/Norges Musikkhøgskole:

Selskapets direktør har i evalueringsperioden vært engasjert i NTO som styreleder, i Spekter som medlem av sektorråd for kultur og i Norges Musikkhøgskole som styremedlem.

2.7.4 Satser dere på særskilte kunstneriske sjangere/retninger og aktiviteter?

1. Kjernerrepertoaret

I Littons periode som sjefdirigent har vi som tidligere nevnt drevet en bevisst orkesterbygging gjennom det store orkesterrepertoaret: Vi har gjennomført en full Mahler-syklus, vi har turnert og spilt inn Stravinskis store verk *Vårofferet*, *Petrusjka* og *Ildfuglen*, vi har turnert Strauss *Ein Heldenleben* til prestisjefulle arenaer i England med stor suksess, i tillegg til å videreutvikle arbeidet som Kitajenko la ned med det store russiske repertoaret: Sjostakovitsj, Prokofiev og Tsjajkovskij.: Alle de tre store Tsjajkovskij ballettene er fremført og spilt inn under Neeme Järvi, vi har spilt Sjostakovitsj, Tsjajkovskij og Rakhmaninov i Carnegie hall, Concertgebouw, Wien, Berlin etc. Vi er midtveis i en Prokofiev symfonisyklus på konserter og plate.

Vi synes at vi i evalueringsperioden har svært gode resultater å vise til innen det store romantiske repertoaret, og spesielt med russisk musikk. Selv om vi har gjort noen nye veivalg for sesongene fremover, blir det en viktig oppgave for oss å holde vedlike det vi har bygget opp i dette repertoaret

2. Det eldre repertoaret

En ny satsing i evalueringsperioden er et økt fokus på det eldre repertoaret.

Vi ser det helt nødvendig for vår relevans å «ta tilbake» det klassiske og barokke repertoaret ved å jobbe med spesialister innen dette feltet i mindre besetninger. Dette stilistiske arbeidet har stor egenverdi, og også stor overføringsverdi til det tidlig romantiske repertoaret.

Vi snakker her altså om å utvikle en for oss ny, mer relevant og informert fortolkningspraksis. Her har vi en vei å gå, idet dette repertoaret vel ikke har blitt pleiet nok de siste 10 årene.

Vi har også sett nødvendigheten av å utfordre den norske fortolkningstradisjonen av «gullalder-komponistene»; Grieg, Halvorsen og Svendsen. Vi er svært stolte av vår 7 CDs serie med norsk musikk for det britiske platemerket Chandos. Den estiske dirigentlegenden Neeme Järvi står for til dels radikale nytolkninger av dette repertoaret. Serien har fått stor oppmerksomhet hjemme og internasjonalt, og har fått fantastiske kritikker. En av ambisjonene våre med denne serien var å «teste» dette repertoaret: Hvordan vil våre nasjonale skatter stå seg internasjonalt om de blir dirigert av en internasjonal maestro, og presentert av et stort internasjonalt plateselskap? Svarene har vært svært interessante: Anmelderne hører fantastisk instrumentasjonskunst og en distinkt fransk touch, à la Berlioz hos vår tidligere konsertmester og kapellmester Johan Halvorsen. I Svendsen hører man en